

y $R=0,371$: $79,4-R=79,02$ y $78,6+R=78,97$, lo que nos indica la dualidad de raza, pues aun teniendo en cuenta la oscilación del valor medio, siempre quedaría $79,02$ mayor que $78,97$.

DR. TELESFORO DE ARANZADI.

(Se continuará)

1896

Euskal-itz jostaldien Batzarrea

(Euskal-festen XV-garren urtea)

KUBAKO GURE ANAYAI

Larogei pezetako sari bat eta bitezarra Mondragoin irabazitako moldaera

Gure lenengo guraso, aita
Adan ta ama Eba-ren
lendabiziko semeak, Kain
ta Abel izan ziraden;
bañan kondairan ikusten danez
biak anai sortu arren,
beñere eziñ bizitu ziran
chit adiskide elkarren:
orra guda ta gizon iiltzeak
sustraya nondik dakarren.

¿Ez aldiruri gauza gogorra,
izanik bi anai bakar,
nola etziran oyek irichi
obeto artzera elkar?
Kain gaiztoak Abel prestua

ill zuen al beziñ azkar;
geroztik onuntz esan liteke
bizi gerala su ta gar;
oraindik ere zuzendutzeko
ichura guchicho dakar.

Mundutar dena ibillitzeko
geroztik, esan dan gisan,
guk ez dakigu zergatik, baño,
nonbait ala komeni zan:
iya seimilla urtez ondoren
begira nola gabiltzan;
bañan beartu izan geranez
gerran edo gudaritzan,
españitarrak añaikorikan
ez da beste iñor izan.

Nork entzun ez du chit antziñako
 Altabiskarko kantua?
 Zeñek ez daki Orreagako
Carlo Magno-ren patua?
Navas de Tolosa-ko muslim-en
 indartza purrakatua,
 ta Numanzian eta Sagunton
 espagnolai gertatua?
 Gauz oyen jabe dan dierria¹
 izan zagun maitatua.

Ezaguturik *Guzman el Bueno-k*
 zer egin zuen Tarifan,
 atzerritarrak ikusten dira
 oraindik arriturikan;
 eta *Isabel la Católica-k*,
 moroak Granadatan
 biraltzen ditu, Kristandadea
 indartutzeagatikan,
 gero Kolon-i lagundutzeko
 bere patrikaratikan.

Arerioak edo etsayak
 gu estali nai arren loiz,
 Españaiko leoi portitza
 nol'ezdan izutu iñoiz,
 ez du galdetzen zenbat diraden,
 nondik datozen edo noiz;
 sorterrri ontan beti bizirik
 daude Belarde ta Daoiz,
 zeren biotza azitzen zayon
 dabillinari arrazoiz.

Isil-erazten dizkit gauz asko
 bukatu bearrak laster:
 espagnol denak orla izanik

euskaldunak-gatikan ¿zer
 esan nezake, oyen laguntzik
 gabe iya iñon ezer
 egiñ ez bada? Ematen diot
 Jaungoiko onari esker
 guretzat gorde dituelako
 orrenbeste gauza eder.

Zenbat eraunsi² sartu diraden
 Españaiko errietan,
 asko irichi izandu dira
 agintzera egietan,
 Ebro-tik aruntz ezagutuzten
 ditugun alderdietan;
 bañan Aitorren arrazak bere
 lurra maite du ziñetan
 ta euskaldunak libre bizitu
 dirá beren mendietan.

Nola Erromak mundu goyena
 arturik zeukan mendean,
 guztiz sinismen aundia zuen
 bere gudari jendean;
 ta *Octavio Augusto* asi
 zan euskaldunen galdean,
 esanaz bere gerragizonai:
 —¡Oraindik libre daude an!
 Ea ekarri zaizkidatzute
 auntzak bezela taldean.—

Lekobide zan buruzagia
 orduko euskaldunena,
 eun urte eta anbat geiago
 igaroak zituena;
 gero Otzoal, bere lagunak
 agintzen zuen urrena;

(1) Nación.—(2) Invasión.

Lartaun gaztea oyen esana
zintzo-egiten zuena,
ta ondorengo jende guztiya
ayen antzekoa dena.

Sartu ziraden erromatarrak
gure lur maite ontara,
bañan etzuten euskaldunikan
memperatzen iñontara;
Lekobide ta bere mutillak
belaun bat lurrean para
eta tiratzen zuten, etsayak
illtzen zituen *dardará*;
azkenerako berak joan bear
izan zuten Erromara.

Erromatarrak, talde gogorrek
lur asko zuten berendu,
ta Lekobidek zarrai deituaz
onela itzegiten du:
Jáunak, Ernion denok luzaro
eziñ gintezke mantendu;¹
nere iritziz obe genduke
alperrik gaudenak kendu
ta sasoikoak saya litezke
ori egingo bagendu.

Gerrari zarrak erantzun zuten:
—Ederki dago gaur ori,
eta bertatik prest gaude emen
denok jarraitzeko zuri:
gu Ernioko aitzetan beera
bosteun gizon buruzuri
amil gaitezen, eta lenbailen
geren odola išuri,
ondorengorik erromatarren

mende ez dedin erori.

Beren semeak artzen bazuten
erromatarren morrontza,
emazte eta alabentzako
seguru zetorren lotsa:
aiton ayentzat au pensatzea
aiñ zan samiñ ta zorrotza,
ion naitasunen indarrarekin
alcharik beren biotza,
ondorengoak bizi zitezen
autu zuten eriotza.

Erromatarrak egonagatik
oituak ateratzen jaun,
ikusirikan ezin zutela
lur ontan geyago iraun,
esan zioten, ayen errira
bost ogeikoren kontra eun
zijoazela: eta arrurik
larogei t'emeretzi *laun*
joan zan ta gallen an gertatuzan
Oyarzungo seme Lartaun.

Miñberatzea gerta liteke
zenbait egiak esanez:
bañan ez dute kejakizunik
Aitorren semeen lanez:
gure dierri edo patria
beartu izandu danez,
naiz serbitzeko, orain bezela
premesia—rik² izan ez,
Euskal-erriak lagundu dio
bere odola emanez.

Noiznai arkitu izandu danez

(1) Bazkatu.—(2) Obligaziorik.

España bearrean,
 naiz emen bertan edo urruti,
 munduaren baztarrean;
 leku beroan edo otzean,
 itsasoan, legorrean,
 beti azaldu zayo laguntza
 kantauri tarren lurean,
 ta euskaldunak ikusi dira
 beste guztien aurrean.

Tubal-en kastak eziñ kantaala
 oroimen badadukazki;
 mundu guztiak aitortutzen du,
 ez da esatea aski:
 Okendo, Lezo ta Idiakez
 Churruka eta Legazpi,
 ta beste askok duten omenik
 etzuten izango noski
 beren ekintza mirarietan
 akindu¹ baziran gaizki.

Orañ, azkenik Españaik chit
 berea duen Habana,
 erregiñ batek Kolon-en bidez
 eskuperatu zubana,
 da lotsik eta zentzurik gabe
 gure kontra alcha dana.
 Nonbait ezdaki, españitarrak
 bildutzean elkargana,
 beti arrazoiz guazela, ta
 bentzut-eziñak gerana.

Kubako kastak: ¿Orain dirala
 lareun urte, zer ziñaten?
 Piñtien gisa, jazkairik gabe
 biluzgorri zebiltzaten;

ta erakutsi ondorenean
 jazten, izketan ta jaten,
 ari zerate zeren amari
 garraztasunak ematen!
 Ikusiko da beiñ betirako
 aspertzen ote zeraten.

Ondo dakigu, oraingo ontan
 etzeratela bakarrak,
 zirikatutzen zaituztelako
 atzetikan yankee-tarrak,
 egazti arraparien gisa
 luzaturik atzaparrak;
 bañan leoya ez du izutzen
 basakatuen kalparrak;
 eguzkitara guk aterako
 ditugu zuen zatarrak.

¡Zenbat guraso zuekgatikan
 gaur negarra dariola
 arkitutzen dan, ikusirikan
 semea falta zayola!
 ¡Zenbat emazte eta andregai
 eziñ alaituz iñola.
 Ta ala ere ezagutzen da
 ez dizutela ajola;
 errespetatzen ez dezutenak
 inozenteen odola!

Agur gudari españitarrak,
 batez ere euskaldunak;
 zuei begira gaude, guraso,
 senide eta lagunak;
 gerok urruti egonagatik
 biotza or daukagunak;
 beti kontaktzen gure ondotik

(1) Portatu.

falta zeraten egunak,
bizi geraden arte beñere
aztuko etzaizkigunak.

Ikusirikan «ama» negarrez,
semeai laguntza eske,
¿geren odola eskeñi gabe
gu nola egon gintezke?
Ez, ori eziñ gerta liteke,
beldur gabe bageundezke,
beragatikan, anai leyalak,
beri sayatu zaitezte,
progratu dediñ bageradela
izena degun ainbeste.

Seme maiteak, joan zeratenak
gerrara Kuba aldera,
proga zazute gure sorterri
au dala lengoa bera;
eta omen au zabaldurikan

laster mundu zabalera,
otoitz ta malkoz apaindurikan
illtzen diranen galera,
aurki atozte zai daukazuten
amachoren magalera,
goititurikan milla lekutan
bentzutu duben bandera.

Beraz manbisak (ja, ja, ja) guri
artu nai digute goya?
Oyek oiñpean sartu nai dute
Españiako leoya?...
«Mundu guztia begira dago
»eta oraiñ da sasoya,
»erakusteko aukeratutzen
»degula betiko oya,
»botatzen utzi baño lenago
»geran aurpegira loya;
»zergatik gure alde dauzkagun
»indarra ta arrazoya.»

PEDRO M.ª OTAÑO.

